

«Тасдик мекунам»

Ректори Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон, доктори илмҳои
иқтисодӣ, профессор

Хушвахтзода Қ.Х.

20 11 2022 с.

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба кори диссертационии Аҳмадӣ Фулом Саҳӣ дар мавзӯи «Баъзе масъалаҳои амсиласозии ахборотӣ ва риёзии шабакаҳои компютерӣ», барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисоси 6D070500 – Моделсозии математикӣ ва компютерӣ (6D070501 – таъминоти математикӣ ва барномавии мошинҳои ҳисоббарор, мучтамаъҳо ва шабакаҳои компютерӣ)

Мубрамияти мавзӯи тадқиқот. Дар диссертатсия шабакаҳои маҳаллии компютерӣ мавриди тадқиқ қарор гирифтаанд. Дар он тавсифи илмӣ мафҳуми шабакаи локалӣ ва хосиятҳои он, баррасии сохтори шабакаҳои локалии компютерӣ ва таснифи онҳо, таҳлили ҳадафи асосии ин шабакаҳо ва топологияи онҳо, системаи идоракунии стохастикӣ хаттии ғайриватсионӣ дар шабакаҳои локалӣ ва тадқиқи паҳншавии эпидемияи вирус ва интиқоби методи эпидемиологӣ мавриди омӯзиш қарор гирифтаанд.

Пайдоиш ва рушди шабакаҳо роҳи нави бозғайимод ва хеле самараноки ҳамкори байни одамонро фароҳам овард. Мисли дигар манбаъҳои соҳаи технологияҳои иттилоотӣ, шабакаҳо дар аввал бо мақсадҳои илмӣ истифода мешуданд, сипас ба тамоми соҳаҳои фаъолияти инсон паҳн мешуданд. Шабакаи маҳаллӣ якчанд компютерро муттаҳид мекунад ва ба қорбарон имкон медиҳад, ки захираҳои компютерҳо, инчунин дастгоҳҳои канорӣ ба шабака пайвастшударо (принтерҳо, плоттерҳо, дискҳо, модемҳо) мубодила кунанд.

Соҳтор ва натиҷаҳои асосии диссертатсия. Диссертатсия аз муқаддима, 4 боб, феҳристи адабиёти истифодашуда иборат аз 120 номгӯй ва матни он 211 саҳифаи компютери дар барномаи Microsoft Word ҷопшударо дар бар мегирад.

Дар муқаддимаи рисола мубрамият ва моҳияти асосии мавзӯи рисола, мақсад ва натиҷаҳои бадастомада нишон дода шуда, наwgониҳои асосӣ ва мӯҳтавои нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда муаррифӣ гардидаанд.

Боби якуми қор ба таҳлили сарчашмаҳои библиографӣ бахшида шудааст.

Боби дуюми диссертатсия таҳлили ҳаматарафаи шабакаҳои компютери дар бар мегирад. Параграфи 2.1 ба масъалаҳои татбиқи шабакаҳои компютерӣ дар муассисаву ташкилотҳо, истифодаи онҳо аз ҷониби шахсони воқеӣ, истифодаи шабакаҳои бесим ва ҷанбаҳои иҷтимоии истифодаи шабакаҳои компютерӣ бахшида шудааст. Дар алоҳидагӣ бозорҳои электронӣ ва музоядаҳои интернетӣ мавриди тадқиқ қарор гирифтаанд. Қайд карда шудааст, ки дастрасии интернет хусусиятҳои мобилии муфид дорад. Ба хотири он, ки шабакаҳои оддӣ, ки дао онҳо иттилоот тавассути симҳои нокилӣ паҳн мегардад ва онҳоро дар автомашина, ҳавопаймо ё киштӣ истифода бурдан ғайриимкон аст, одамон ба шабакаҳои бесим ҳавасмандии зиёдро нишон медиҳанд.

Дар параграфи 2.2 суҳан дар бораи самти техникий рушди шабакаҳо меравад. Қайд карда шудааст, ки як системаи ягонаи қабулшуда вучуд надорад. Ба ҳар ҳол муҳимтарини низомҳо – технологияи интикол (интикол аз як нуқта ба нуқтаи дигар ва паҳши васеъ) ва андозаи шабака ба шумор мераванд. Синфбандии системаҳои бисёрсоҳавӣ аз рӯи андоза дар намуди расм пешниҳод шудааст, ки хеле аёнӣ ба назар мерасад.

Параграфи 2.3 таҳти унвони «Нармафзори шабакаҳои компютерӣ» ба таҳлили муфассали тартиботи протоколӣ ва барномагузори компютерӣ бахшида шудааст.

Маҷмӯи қабатҳо ва протоколҳо ҳамчун меъморӣ шабакавӣ муаррифӣ мешавад. Меъёрҳои меъморӣ бояд дорои маълумоти кофӣ барои навиштани нармафзор ё таҳияи сохтусози сахтафзор барои ҳар як сатҳ бошанд, то ки низоми онҳо ба талаботи протокол ҷавобгӯ бошанд.

Дар параграфи 2.4 моделҳои меъморӣ шабакаҳо, ки як навъи моделҳои ахборотӣ маҳсуб мешаванд, омӯхта шудаанд. Сатҳҳо (қабатҳо), протоколҳо ва интерфейсҳо ва вобастагии онҳо бо ахбори омма дар намуди як схема пешниҳод карда шудааст.

Асосан ду навъи моделҳои меъморӣ OSI ва TCP/IP мавриди таҳлил қарор гирифтаанд.

Боби 3-и рисола ба таҳлили системаҳои иттилоотиву иртиботӣ ва идоракунии фаъолияти шабакаҳои компютерӣ дар донишгоҳҳо ва зерсохторҳои онҳо бахшида шудааст.

Дар боби 4 моделсозии риёзии баъзе масъалаҳои шабакаҳои компютерӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Дар параграфи 4.1 системаи идоракунии ҳаттии стохастикӣ баррасӣ шуда, татбиқи он дар низоми шабакаҳои компютерӣ муҳокима карда шудааст. Параграфи 4.2 бошад, ба масъалаи ҳифзи шабакаҳои компютерӣ ва элементҳои онҳо аз кодҳои зараровар (вирусҳо) бахшида шудааст. Ҳолати система ба воситаи муодилаҳои дифференсиалӣ ифода гардида, функционали сифат дар намуди интегралӣ навишта шудааст. Шартҳои зарурии мавҷудиятҳои оптималии масъалаи экстремалӣ тавассути принципи максимуми Понтрягин барқарор гардидааст.

Навгони илмӣ тадқиқот. Дар қори диссертатсионӣ натиҷаҳои нав ба даст оварда шудаанд ва муҳимтарини онҳоро номбар мекунем:

- қанбаи иҷтимоии татбиқи шабакаҳои маҳаллии компютерӣ тадқиқ карда шудааст;
- таҷҳизоти шабакаҳои компютерӣ дар сатҳҳои мухталифи шахсӣ, маҳаллӣ, регионалӣ ва глобалӣ ва робитаи байни сатҳҳои номбурда омӯхта шудааст;
- нармафзори шабакаҳои компютерӣ тавассути протоколҳо, моделҳо ва моделҳои тасвирот тадқиқ карда шудааст;
- барномаҳои компютерӣ дар забони C++ барои низоми CISCO тартиб дода шудаанд;
- модели риёзии системаи идоракунии стохастикӣ тартиб дода шуда ба шабакаҳои маҳаллии компютерӣ татбиқ карда шудааст;
- принципи максимуми Понтрягин дар масъалаи ҳифзи шабака аз коди зараровар истифода бурда шудааст.

Аҳамияти назариявӣ ва илмию амалии тадқиқот. Натиҷаҳои дар қори диссертатсионӣ овардашуда татбиқи васеъи худро дар омӯзиши технологияҳои муосири шабакаҳои маҳаллии компютерӣ ёфтаанд ва дар оянда низ барои ҳали масъалаҳои нав хоҳанд ёфт.

Дарачаи эътиборнокии натиҷаҳо. Эътиборнокии натиҷаҳои илмии дар кори диссертатсионӣ овардашуда тавассути муҳокимарониҳои дақиқ таъмин мешаванд. Ва бо тадқиқотҳои олимону мутахассисони соҳа тасдиқ карда шудаанд.

Интишороти натиҷаҳои диссертатсия. Диссертатсия мустақилона навишта шудааст ва он натиҷаҳои илмиро дарбар мегирад, ки ҳамчун ҳиссаи шахсии Аҳмадӣ Ғулом Саҳӣ шинохта шудаанд ва барои ҳимояи расмӣ дар Шурои диссертатсионӣ пешниҳод гардидаанд. Иқтибосоти зарурӣ ба манбаъҳои библиографӣ ва ҳуди муаллиф дар диссертатсия нишон дода шудаанд. Автореферати диссертатсия ҷавобгӯи талаботҳои ҚОА дар назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад ва ба таври пурра ва дуруст натиҷаҳои асосии кори диссертатсиониро инъикос менамояд. Натиҷаҳои асосии корӣ дар 13 мақолаи илмӣ, аз ҷумла дар 9 мақола дар нашрияҳо аз феҳристи шомили ҚОА дар назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 4 мақола дар дигар нашрияҳо ба ҷоп расидаанд. Муаллифи диссертатсия дорандаи шаходатнома дар бораи захираи интеллектуалӣ мебошад, ки он аз ҷониби Маркази миллии патенту иттилооти Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон дода шудааст.

Автореферат ва кори диссертатсионӣ мувофиқи тартиби муқарраргардида навишта шудааст. Баъзе норасогӣҳои имлоӣ ба назар мерасанд. Аз ҷумла, дар саҳифаи 14 автореферат дар сатри 10 аз боло ба ҷои калимаи «минтақаҳо» калимаи «мантиқҳо» омадааст.

Чунин норасогӣҳо наметавонанд баҳои баланди умумии кори диссертатсиониро халалдор кунанд.

ХУЛОСА

Дар асоси мулоҳизаҳои дар боло овардашуда ба хулоса меоем, ки кори диссертатсионии Аҳмадӣ Ғулом Саҳӣ дар мавзӯи «Баъзе масъалаҳои амсиласозии ахборотӣ ва риёзии шабакаҳои компютерӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисоси 6D070500 – Моделсозии математикӣ ва компютерӣ (6D070501 – таъминоти математикӣ ва барномавии мошинҳои ҳисоббарор, мучтамаъҳо ва шабакаҳои компютерӣ) пешниҳод шудааст, кори илмии квалитатсионӣ буда, ҷавобгӯи талаботҳои аз ҷониби ҚОА дар назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои диссертатсияро доир ба дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) муқаррар гардида, мебошад.

Тақризро мудири кафедраи моделсозии математикӣ ва компютерӣ, доктори илмҳои физикаю математика Р.Н.Одинаев аз рӯи ихтисоси 05.13.18 – моделсозии математикӣ, методҳои ададӣ, мучтамаъи барномаҳо тартиб додааст.

Тақриз дар ҷаласаи кафедраи моделсозии математикӣ ва компютерии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон санаи 24 ноябри соли 2022, суратҷаласаи №5 муҳокима ва ҷонибдорӣ гардидааст.

Раиси ҷаласа, номзоди илмҳои физикаю математика, дотсент

И. Давлатов

Эксперт, доктори илмҳои физикаю математика, дотсент

Р.Н.Одинаев

Котиби ҷаласа, номзоди илмҳои техникӣ, муаллими калони кафедраи моделсозии математикӣ ва компютерӣ

А.Х. Одинаев

Суроға: 734025, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17,
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Телефон: (+992 -37) 221-62-25; (+992 -37) 227 -15-10.

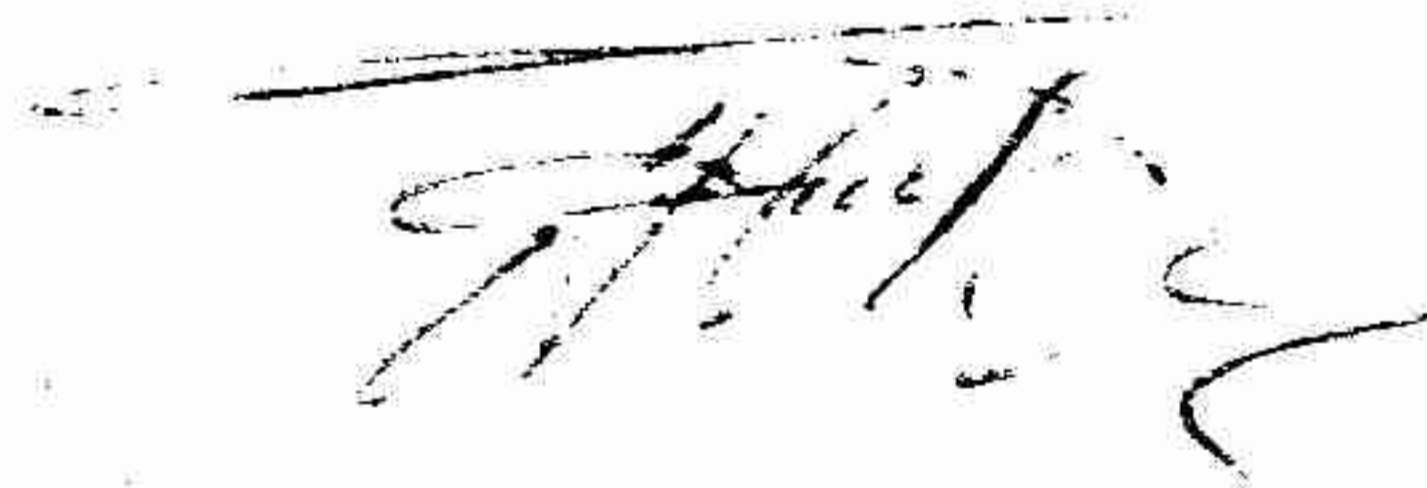
Email: info@tnu.tj

Имзоҳои И. Давлатов, Р.Н.Одинаев ва

А.Х. Одинаевро тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати кадрҳо ва

корҳои махсуси ДМТ

Э.Тавқиев